

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN XUÂN TRÀ

ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHỨC THẨM
CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT
CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG
SÔNG CỬU LONG Ở VIỆT NAM

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ
NGÀNH: LÝ LUẬN VÀ LỊCH SỬ NHÀ NƯỚC VÀ PHÁP LUẬT
Mã số: 9380106

HÀ NỘI - 2025

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Trương Hồ Hải

Phản biện 1:

.....

Phản biện 2:

.....

Phản biện 3:

.....

**Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án cấp Học viện
hợp tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Vào hồi..... giờ..... ngày..... tháng..... năm 20....

**Có thể tìm hiểu luận án tại: Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Trong hệ thống các quan hệ xã hội được pháp luật điều chỉnh, quan hệ đất đai luôn giữ một vị trí đặc biệt quan trọng, tác động sâu sắc đến mọi mặt của đời sống kinh tế, chính trị, xã hội và an ninh - quốc phòng của quốc gia. Đất đai không chỉ là tài sản, tư liệu sản xuất đặc biệt mà còn là không gian sinh tồn, là thành phần quan trọng hàng đầu của môi trường sống và là địa bàn phân bố các khu dân cư. Chính vì tầm quan trọng đó, các tranh chấp về quyền sử dụng đất (QSDĐ) luôn là một trong những loại tranh chấp phức tạp, gay gắt và chiếm tỷ lệ lớn trong tổng số các vụ án dân sự mà Tòa án nhân dân (TAND) các cấp phải thụ lý, giải quyết.

Ở Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) - trung tâm sản xuất nông nghiệp, thủy sản lớn nhất của cả nước - đất đai mang ý nghĩa sống còn, gắn trực tiếp với sinh kế của hàng chục triệu người dân. QSDĐ không chỉ là tài sản mà còn là “tư liệu sản xuất” bảo đảm ổn định xã hội. Bất ổn trong tranh chấp quyền sử dụng đất tại đây có thể ảnh hưởng đến an ninh lương thực quốc gia và sự phát triển bền vững toàn vùng. Thực tiễn cho thấy, các vụ án tranh chấp QSDĐ tại ĐBSCL thường có tính chất phức tạp cao do lịch sử quản lý đất đai qua nhiều thời kỳ, sự biến động về chính sách và các yếu tố về văn hóa, tập quán canh tác.

Xét xử phúc thẩm là giai đoạn tố tụng quan trọng, có vai trò kiểm tra, rà soát lại tính hợp pháp và tính có căn cứ của bản án, quyết định sơ thẩm. Một bản án phúc thẩm đúng đắn, khách quan không chỉ giải quyết dứt điểm mâu thuẫn giữa các đương sự mà còn góp phần củng cố niềm tin của nhân dân vào công lý và o sự nghiêm minh của pháp luật. Ngược lại, nếu việc áp dụng pháp luật trong giai đoạn này còn tồn tại sai sót, thiếu thống nhất sẽ dẫn đến hậu quả nghiêm trọng: các bản án bị hủy, sửa, kéo dài thời gian giải quyết vụ án, gây tổn kém chi phí cho xã hội và các bên liên quan, làm suy giảm uy tín của cơ quan tư pháp. Chính vì vậy, việc nghiên cứu đề tài “*Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng*

đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở khu vực Đồng bằng sông Cửu Long” không chỉ là một yêu cầu mang tính lý luận mà còn là một đòi hỏi cấp thiết từ thực tiễn.

Nhận thức sâu sắc tầm quan trọng của đất đai và công tác giải quyết tranh chấp, khiếu nại liên quan, Đảng và Nhà nước ta đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách quan trọng, thể hiện sự quan tâm đặc biệt đến lĩnh vực này. thể hiện qua các văn kiện của Đảng luôn nhấn mạnh yêu cầu hoàn thiện chính sách, pháp luật về đất đai và nâng cao hiệu quả quản lý, sử dụng đất. Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 16/6/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII đã yêu cầu: *"Giải quyết dứt điểm các vụ việc khiếu nại, tố cáo, tranh chấp đất đai phức tạp, kéo dài"*. Chủ trương này đặt ra yêu cầu trực tiếp đối với các cơ quan tư pháp, trong đó có Tòa án, phải nâng cao chất lượng xét xử để hiện thực hóa mục tiêu của Đảng.

Chiến lược cải cách tư pháp của Đảng, được thể hiện xuyên suốt qua Nghị quyết số 49-NQ/TW của Bộ Chính trị và gần đây nhất là Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, đã xác định Tòa án là trung tâm của hệ thống tư pháp và xét xử là hoạt động trọng tâm. Việc áp dụng pháp luật một cách chính xác, thống nhất trong xét xử các vụ án tranh chấp QSDĐ chính là biểu hiện cụ thể nhất của việc thực hiện thắng lợi các nhiệm vụ cải cách tư pháp này.

Về thực tiễn, hoạt động xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh khu vực ĐBSCL trong những năm qua đã đạt được nhiều kết quả tích cực, giải quyết được một lượng lớn các vụ án, góp phần ổn định trật tự xã hội. Tuy nhiên, bên cạnh đó, công tác này vẫn còn bộc lộ nhiều hạn chế, bất cập, xuất phát từ cả quy định pháp luật lẫn hoạt động áp dụng trên thực tế. Hệ thống pháp luật đất đai của Việt Nam, dù đã qua nhiều lần sửa đổi, bổ sung (Luật Đất đai 1993, 2003, 2013 và mới nhất là 2024), vẫn còn những điểm chồng chéo, mâu thuẫn với các văn bản pháp luật khác. Tranh chấp QSDĐ là loại tranh chấp mà việc chứng minh nguồn gốc, quá trình sử dụng đất qua các thời kỳ là yếu tố then chốt do đó việc thu thập,

đánh giá chứng cứ gặp khó khăn. Nhận thức và áp dụng pháp luật chưa đồng đều; chất lượng xét xử phúc thẩm chưa cao, tỷ lệ bản án phúc thẩm bị hủy, sửa cao.

Những hạn chế, bất cập nêu trên đã và đang gây ra những hệ quả tiêu cực, làm kéo dài các vụ kiện, gia tăng khiếu nại vượt cấp, gây mất ổn định trật tự xã hội và làm xói mòn niềm tin của người dân vào hệ thống tư pháp. Yêu cầu của đất nước và khu vực ĐBSCL trong giai đoạn phát triển mới đòi hỏi các tranh chấp QSDĐ cần phải được giải quyết đúng đắn, nhanh chóng, kịp thời, việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ bảo đảm chất lượng, đúng pháp luật phù hợp với thực tiễn địa phương góp phần vào sự ổn định và phát triển.

Vấn đề tranh chấp QSDĐ và hoạt động xét xử của Tòa án đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà khoa học, được thể hiện qua nhiều công trình nghiên cứu dưới các hình thức khác nhau như: luận án tiến sĩ, luận văn thạc sĩ, sách chuyên khảo, bài báo khoa học. Tuy nhiên, vẫn chưa có chưa có một công trình nào đi sâu nghiên cứu một cách toàn diện và có hệ thống về hoạt động *áp dụng pháp luật trong giai đoạn xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ*, kết hợp nhuần nhuyễn giữa luật nội dung (Luật Đất đai) và luật hình thức (Bộ luật Tố tụng dân sự), nghiên cứu sâu vào bối cảnh đặc thù của khu vực ĐBSCL.

Với những lý do vừa mang tính thời sự, cấp bách, vừa mang tính thực tiễn nêu trên, nghiên cứu sinh đã lựa chọn đề tài: ***“Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở Đồng bằng sông Cửu Long ở Việt Nam”*** làm luận án tiến sĩ chuyên ngành Lý luận và lịch sử nhà nước và pháp luật.

2. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

2.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở làm sáng tỏ lý luận và đánh giá đúng thực trạng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL, luận án đề xuất các quan điểm và luận

chứng các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL trong thời gian tới.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Một là, tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án từ đó chỉ ra những vấn đề đã được giải quyết và những khoảng trống mà các công trình này chưa giải quyết, xây dựng khung lý thuyết, giả thiết nghiên cứu và câu hỏi nghiên cứu.

Hai là, xây dựng cơ sở lý luận của áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở Việt Nam hiện nay dựa trên nghiên cứu lý luận và các quy định của pháp luật về xét xử các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất ở Việt Nam và kinh nghiệm xét xử các vụ án tranh chấp đất đai của các nước trên thế giới.

Để thực hiện nhiệm vụ này, dự kiến luận án sẽ tập trung nghiên cứu, phân tích đưa ra khái niệm, đặc điểm, nội dung và các giai đoạn áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh và các yếu tố tác động đến quá trình này; đồng thời xác định vai trò và phân tích, xác định, làm rõ các điều kiện bảo đảm chất lượng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án về tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh.

Trên cơ sở nghiên cứu những kinh nghiệm về quá trình áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án ở một số nước trên thế giới, rút ra những bài học kinh nghiệm đối với Việt Nam.

Ba là, nghiên cứu, đánh giá các quy định pháp luật điều chỉnh việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất. Từ đó nghiên cứu, phân tích, đánh giá được thực trạng (những kết quả và hạn chế) khi ADPL trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL, từ đó chỉ ra được những nguyên nhân của thực trạng này.

Để thực hiện nhiệm vụ này, luận án dự kiến sẽ tập trung làm rõ thực trạng trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL thông qua các bản án đã xét xử và khảo sát những cá nhân, tổ chức có liên quan về kết quả xét xử. Qua đó có cơ sở nghiên cứu, đánh giá, phân tích những kết quả đạt được, những tồn tại, hạn chế trong quá trình xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL; làm rõ những nguyên nhân của những kết quả và hạn chế đó.

Bốn là, phân tích bối cảnh mới ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất, đề xuất các quan điểm và luận giải xây dựng các giải pháp có tính khả thi nhằm bảo đảm nâng cao chất lượng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL trong thời gian tới.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận án là những vấn đề lý luận và thực tiễn khi áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL dưới góc độ khoa học của chuyên ngành Lý luận và lịch sử Nhà nước và pháp luật.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

3.2.1. Về không gian: ở các tỉnh thuộc khu vực ĐBSCL, Việt Nam

3.2.2. Về thời gian: từ 01/7/2014 đến ngày 01/7/2025

Trong tiến trình phát triển của pháp luật về quyền sử dụng đất ở Việt Nam, bước phát triển gần nhất là Luật Đất đai năm 2013 có hiệu lực từ ngày 01/7/2014. Do đó, luận án dự kiến thời gian nghiên cứu cũng từ khi luật Đất đai có hiệu lực là ngày 01/7/2014 đến trước ngày 01/7/2025.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

4.1. Về cơ sở lý luận

Luận án sử dụng phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử để nghiên cứu các vấn đề liên quan đến nội dung luận án. Hệ thống quan điểm của Học thuyết Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh về Nhà nước và pháp luật nói chung, lý luận về áp dụng pháp luật nói riêng. Cùng các quan điểm, đường lối của Đảng ta về pháp luật giải quyết tranh chấp quyền sử dụng đất; về hoạt động xét xử giải quyết tranh chấp của Tòa án trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa; về hoàn thiện hệ thống pháp luật cũng như các quan điểm về xây dựng, thực hiện và áp dụng pháp luật trong thời kỳ mới.

4.2. Về phương pháp nghiên cứu

Trên cơ sở phương pháp luận nói trên, luận án sẽ sử dụng các phương pháp nghiên cứu: phương pháp phân tích tài liệu; Phương pháp hỏi chuyên gia; phương pháp phân tích và phương pháp tổng hợp; phương pháp thống kê; phương pháp kết hợp lý luận với thực tiễn; phương pháp so sánh... để giải quyết các vấn đề đặt ra trong nghiên cứu nội dung luận án.

Các phương pháp được sử dụng nhằm làm rõ nội dung cơ bản của luận án, đảm bảo tính khoa học và logic giữa các vấn đề của luận án trong các chương. Do tính chất của từng chương, từng phần nên luận án sẽ sử dụng một trong các phương pháp trên làm chủ đạo. Phương pháp phân tích tổng hợp sẽ được sử dụng xuyên suốt trong các Chương 1, Chương 2, Chương 3 và Chương 4. Phương pháp kết hợp lý luận với thực tiễn, thống kê, điều tra xã hội học, so sánh sẽ được sử dụng chủ yếu trong Chương 3 và Chương 4.

Cụ thể một số phương pháp là:

- *Phương pháp phân tích tài liệu*: Phương pháp này được áp dụng để phân tích cả tài liệu sơ cấp và tài liệu thứ cấp. Tài liệu sơ cấp bao gồm các văn bản pháp luật và Văn kiện của Đảng có liên quan, các vụ việc, bản án

đã xét xử, các bản án lệ, các số liệu thống kê chính thức của cơ quan nhà nước có thẩm quyền cũng như số liệu thống kê do tác giả thực hiện thông qua phỏng vấn và điều tra sử dụng bảng hỏi. Tài liệu thứ cấp bao gồm các bài báo, tạp chí, kết luận phân tích đã được các tác giả khác thực hiện.

- *Phương pháp hỏi chuyên gia*: Phương pháp này được sử dụng để thu thập thông tin và ý kiến của những chuyên gia hoạt động thực tiễn, các nhà khoa học đã và đang nghiên cứu về vấn đề xét xử các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân. Phương pháp này được thực hiện thông qua việc tác giả luận án sẽ liên lạc trực tiếp với các chuyên gia, các nhà khoa học ở khu vực ĐBSCL và cả nước.

- *Phương pháp phân tích và phương pháp tổng hợp*: Phương pháp này được sử dụng để tổng hợp các số liệu, tri thức có được từ hoạt động phân tích tài liệu, phỏng vấn, hỏi chuyên gia. Việc tổng hợp nhằm mục đích đưa ra những luận giải, nhận xét và đề xuất của chính tác giả luận án.

- *Phương pháp luật học so sánh*: Phương pháp này được áp dụng để nghiên cứu kinh nghiệm nước ngoài, qua đó rút ra bài học và lựa chọn những hạt nhân hợp lý, phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh để áp dụng đối với Việt Nam.

5. Đóng góp mới của luận án

Trên cơ sở nghiên cứu kế thừa các tài liệu đã có của Việt Nam và các nước trên thế giới, luận án xây dựng cơ sở lý luận về áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh (khái niệm, đặc điểm mang tính đặc thù, hình thức, nội dung, các yếu tố ảnh hưởng và điều kiện bảo đảm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án), nghiên cứu kinh nghiệm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp về đất đai của các nước trên thế giới và rút ra những giá trị tham khảo cho Việt Nam.

Luận án phân tích, đánh giá những yếu tố đặc thù của khu vực ĐBSCL ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các

vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất; phân tích thực trạng tình hình xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh khu vực ĐBSCL, đánh giá những kết quả đạt được và nguyên nhân của những kết quả đó, chỉ ra những hạn chế và nguyên nhân của hạn chế khi áp dụng.

Luận án phân tích bối cảnh mới ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất ở ĐBSCL, luận án xây dựng các quan điểm, luận giải, đề xuất các giải pháp có tính khả thi bảo đảm TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL nâng cao chất lượng áp dụng pháp luật khi xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất trong thời gian tới.

6. Ý nghĩa khoa học của luận án

Nếu luận án “*Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở ĐBSCL ở Việt Nam*” thành công sẽ là công trình nghiên cứu chuyên sâu đầu tiên về vấn đề này, vì vậy luận án dự kiến sẽ có một số lợi ích cơ bản sau đây:

6.1. Ý nghĩa về mặt lý luận

- Trên cơ sở nghiên cứu kế thừa các tài liệu, công trình nghiên cứu đã có của Việt Nam và các nước trên thế giới, luận án đưa ra khái niệm, đặc điểm mang tính đặc thù của áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh. Từ đó, luận án xây dựng cơ sở lý luận về áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL (hình thức, nội dung, các yếu tố ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất), phân tích làm rõ những yếu tố mới ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở khu vực ĐBSCL trong thời gian tới.

6.2. Ý nghĩa thực tiễn

- Luận án đánh giá được thực trạng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở

ĐBSCL thời gian qua, chỉ ra những kết quả, hạn chế và làm rõ được nguyên nhân của kết quả hạn chế đó. Trên cơ sở đánh giá đúng thực trạng, đồng thời kế thừa những hạt nhân hợp lý của lý thuyết, lý luận về giải quyết tranh chấp quyền sử dụng đất có thể áp dụng vào thực tiễn nước ta, luận án đề xuất quan điểm, giải pháp nâng cao chất lượng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL.

- Kết quả của luận án là cơ sở tài liệu cung cấp căn cứ khoa học giúp các cơ quan và tổ chức những cơ sở để hoạch định chủ trương, chính sách nhằm bảo đảm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL.

- Kết quả luận án góp phần nâng cao nhận thức cho các cơ quan, tổ chức và cá nhân về áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL.

- Những kiến thức khoa học của luận án sẽ có giá trị tham khảo trong công tác nghiên cứu, giảng dạy ở các đơn vị đào tạo chuyên môn liên quan đến luận án và có giá trị tham khảo tốt cho những ai quan tâm đến lĩnh vực này.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục các công trình đã được công bố của tác giả liên quan đến luận án, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, nội dung luận án được kết cấu làm 4 chương 12 tiết.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU

1.1. TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU TRONG NƯỚC VÀ NƯỚC NGOÀI LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1.1.1. Các công trình nghiên cứu về áp dụng pháp luật và xét xử phúc thẩm của tòa án nhân dân cấp tỉnh

1.1.1.1. Các công trình nghiên cứu về áp dụng pháp luật

1.1.1.2. Các công trình nghiên cứu liên quan đến xét xử phúc thẩm của tòa án trong tố tụng dân sự

1.1.2. Các công trình nghiên cứu về giải quyết tranh chấp quyền sử dụng đất và áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

1.1.2.1. Các công trình nghiên cứu về giải quyết tranh chấp quyền sử dụng đất

1.1.2.2. Các công trình nghiên cứu liên quan đến áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

1.2. MỘT SỐ NHẬN XÉT, ĐÁNH GIÁ VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU TRONG LUẬN ÁN

1.2.1. Nhận xét, đánh giá kết quả nghiên cứu của các công trình liên quan đề tài

1.2.2. Những vấn đề đặt ra cần tiếp tục nghiên cứu

1.3. GIẢ THUYẾT NGHIÊN CỨU VÀ CÂU HỎI NGHIÊN CỨU

1.3.1. Giả thuyết nghiên cứu

1.3.2. Câu hỏi nghiên cứu

Tiểu kết chương 1

Thời gian qua đã có những công trình nghiên cứu trong và ngoài nước về pháp luật và ADPL về đất đai ở Việt Nam. Các công trình trên đã làm rõ những khía cạnh lý luận và thực tiễn then chốt trong xét xử phúc thẩm, bao gồm phạm vi xét xử, quyền kháng cáo, kháng nghị, thẩm quyền của Hội đồng

xét xử, quyền của Viện kiểm sát và quy trình đình chỉ. Tuy nhiên, vẫn còn tồn tại nhiều vướng mắc trong thực tiễn áp dụng, đặc biệt là trong thủ tục rút kháng cáo, xét xử các vụ án dân sự và thẩm quyền xử lý tình huống đặc biệt (như giám định tâm thần). Kết quả nghiên cứu của các công trình này tiếp tục được tác giả luận án này khai thác nhằm xây dựng cơ sở lý luận về ADPL trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh.

Luận án “*Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở ĐBSCL ở Việt Nam*” không trùng lặp với các các công trình nghiên cứu được công bố đến thời điểm hiện nay. Để làm rõ những vấn đề bỏ ngỏ, luận án phải tập trung trả lời ba câu hỏi: (1) Áp dụng pháp luật để xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh gồm những nội dung nào? Các yếu tố nào ảnh hưởng đến chất lượng ADPL để xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh?; (2) Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL gặp những thuận lợi và khó khăn gì? những khó khăn đó xuất phát từ đâu?; (3) Để nâng cao chất lượng ADPL trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL cần giải quyết các nội dung nào?

Chương 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH

2.1. KHÁI NIỆM, ĐẶC ĐIỂM VÀ VAI TRÒ CỦA ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH

2.1.1. Khái niệm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.1.1.1. Khái niệm quyền sử dụng đất

Quyền sử dụng đất là quyền chỉ những khả năng của một chủ thể được khai thác và hưởng những lợi ích khi sử dụng đất để phục vụ cho các

nhu cầu khác nhau của đời sống xã hội. Những quyền này được pháp luật ghi nhận và bảo đảm thực hiện trên thực tế.

2.1.1.2. Khái niệm, đặc điểm và phân loại tranh chấp quyền sử dụng đất

Tranh chấp QSDĐ là những xung đột, mâu thuẫn giữa các chủ thể về việc xác định ai là người có QSDĐ hợp pháp đối với một thửa đất nhất định; hoặc các xung đột phát sinh trong quá trình các chủ thể thực hiện các quyền và nghĩa vụ của người sử dụng đất. Đây là cách tiếp cận của luận án đối với khái niệm tranh chấp QSDĐ.

2.1.1.3. Khái niệm xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

Xét xử phúc thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh là một giai đoạn tố tụng dân sự đặc thù, trong đó Tòa án nhân dân cấp tỉnh (cấp phúc thẩm) sử dụng quyền năng tư pháp của mình để xem xét lại tính hợp pháp và tính có căn cứ của bản án, quyết định sơ thẩm chưa có hiệu lực pháp luật của Tòa án nhân dân cấp sơ thẩm (Tòa án nhân dân cấp huyện nay là Tòa án nhân dân cấp khu vực) về giải quyết các xung đột pháp lý giữa các chủ thể trong việc xác lập, thực hiện hoặc chấm dứt quyền sử dụng đất. Hoạt động này được tiến hành trên cơ sở kháng cáo của đương sự hoặc kháng nghị của Viện kiểm sát nhân dân, tuân thủ nghiêm ngặt các trình tự, thủ tục do pháp luật tố tụng dân sự quy định, nhằm mục đích khắc phục sai sót của cấp sơ thẩm, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của các bên, lợi ích của Nhà nước và góp phần đảm bảo sự ổn định của các quan hệ về quyền sử dụng đất trong xã hội.

2.1.1.4. Khái niệm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh là hoạt động xem xét, đánh giá, nhận định về kháng cáo, kháng nghị; các tình tiết của vụ án, vụ việc; căn cứ áp dụng pháp luật và việc xét xử, giải quyết vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp sơ thẩm, từ đó chấp nhận hoặc không chấp nhận kháng cáo, kháng nghị; giữ nguyên, hủy, sửa bản án, quyết định

sơ thẩm; bảo vệ bản án, quyết định đã xét xử, giải quyết đúng pháp luật; khắc phục những sai sót và thực hiện thẩm quyền khác theo quy định của luật đối với bản án, quyết định xét xử sơ thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp sơ thẩm.

2.1.2. Đặc điểm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.1.3. Vai trò của áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.1.4.1. Yếu tố kinh tế, xã hội

2.1.4.2. Yếu tố pháp luật

2.1.4.3. Trình độ chuyên môn, nghiệp vụ và phẩm chất đạo đức của đội ngũ thẩm phán

2.1.4.4. Cơ sở vật chất, điều kiện làm việc

2.2. CÁC GIAI ĐOẠN ÁP DỤNG PHÁP LUẬT VÀ NỘI DUNG ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH

2.2.1. Các giai đoạn áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.2.2. Nội dung áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.2.2.1. Áp dụng pháp luật về tố tụng trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.2.2.2. Áp dụng pháp luật về nội dung trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh

2.3. ĐIỀU KIỆN BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN CẤP TỈNH

Điều kiện bảo đảm áp dụng pháp luật là tổng thể những yếu tố khách quan và chủ quan giúp hoạt động áp dụng pháp luật diễn ra đúng quy định,

hiệu quả và công bằng. Các điều kiện này thường bao gồm: Bảo đảm về chính trị; Bảo đảm về pháp lý; bảo đảm về tổ chức - nhân sự - cơ cấu cơ quan và đội ngũ cán bộ thực thi đủ năng lực; điều kiện về kinh phí, cơ sở vật chất - kỹ thuật - cơ sở hạ tầng, phương tiện làm việc; điều kiện xã hội - nhận thức - ý thức pháp luật của người dân và cộng đồng.

2.3.1. Bảo đảm về chính trị

2.3.2. Bảo đảm về pháp lý

2.3.3. Bảo đảm về tổ chức, nhân sự

2.3.4. Bảo đảm về kinh phí và cơ sở vật chất, kỹ thuật

2.3.5. Bảo đảm về văn hóa - xã hội và ý thức pháp luật

2.4. KINH NGHIỆM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT Ở MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI VÀ NHỮNG GIÁ TRỊ THAM KHẢO CHO VIỆT NAM

2.4.1. Kinh nghiệm áp dụng pháp luật trong xét xử tranh chấp quyền sử dụng đất ở một số nước trên thế giới

2.4.1.1. Kinh nghiệm áp dụng pháp luật trong xét xử tranh chấp quyền sử dụng đất của Hoa Kỳ

2.4.1.2. Kinh nghiệm áp dụng pháp luật trong xét xử tranh chấp quyền sử dụng đất của Trung Quốc

2.4.1.3. Kinh nghiệm áp dụng pháp luật trong xét xử tranh chấp về quyền sử dụng đất của Pháp

2.4.1.4. Kinh nghiệm áp dụng pháp luật trong xét xử tranh chấp về quyền sử dụng đất của Nhật Bản

2.4.2. Những giá trị tham khảo đối với Việt Nam khi áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân

Tiểu kết chương 2

Chương 2 đã xây dựng một cách hệ thống cơ sở lý luận về áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm (XXPT) các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất (QSDĐ) của Tòa án nhân dân (TAND) cấp tỉnh. Nội dung chương đã làm sáng tỏ các khái niệm nền tảng, từ “*quyền sử dụng đất*” và “*tranh chấp QSDĐ*” đến khái niệm trung tâm là “*áp dụng pháp luật trong XXPT*”

các vụ án tranh chấp QSDĐ”, khẳng định đây là hoạt động quyền lực nhà nước, kết hợp giữa pháp luật hình thức (tổ tụng) và pháp luật nội dung (đất đai, dân sự). Hoạt động này có những đặc điểm nổi bật như tính phức tạp về chủ thể, đối tượng tranh chấp là tài sản đặc biệt và vai trò sửa sai cho bản án sơ thẩm.

Quá trình áp dụng pháp luật được phân tích qua bốn giai đoạn chính: (1) phân tích hồ sơ, tình tiết vụ án; (2) lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp; (3) ban hành bản án, quyết định phúc thẩm; và (4) tổ chức thi hành án. Để hoạt động này đạt hiệu quả, chương đã xác định các điều kiện bảo đảm mang tính toàn diện, bao gồm: sự định hướng chính trị của Đảng, một hệ thống pháp luật đồng bộ, năng lực chuyên môn của đội ngũ Thẩm phán, cơ sở vật chất - kỹ thuật đầy đủ và ý thức pháp luật của xã hội.

Trên cơ sở nghiên cứu kinh nghiệm quốc tế từ Hoa Kỳ, Trung Quốc, Pháp và Nhật Bản, chương đã rút ra những giá trị tham khảo thiết thực cho Việt Nam. Các bài học tập trung vào việc trao cho Tòa án cấp phúc thẩm thẩm quyền xem xét lại toàn diện vụ án, tăng cường cơ chế hòa giải, hướng tới việc chuyên môn hóa xét xử thông qua thành lập Tòa chuyên trách về đất đai và đẩy mạnh phát triển án lệ để đảm bảo áp dụng pháp luật thống nhất. Những luận cứ này tạo nền tảng lý luận vững chắc cho việc phân tích thực trạng và đề xuất giải pháp ở các phần tiếp theo.

Chương 3

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG VÀ THỰC TRẠNG ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

3.1. CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

3.1.1. Các yếu tố đặc trưng về kinh tế - xã hội, văn hóa - xã hội và con người ở đồng bằng sông Cửu Long

Đồng bằng sông Cửu Long với vai trò là “địa bàn chiến lược đặc biệt quan trọng” và là vựa nông sản trọng điểm của Việt Nam, không chỉ có vị trí địa lý và kinh tế đặc thù mà còn mang trong mình những đặc trưng văn hóa, xã hội và con người hết sức riêng biệt. Những yếu tố này đan xen, tạo ra một bối cảnh phức tạp, tác động sâu sắc đến mọi mặt đời sống, trong đó có hoạt động áp dụng pháp luật, đặc biệt là trong lĩnh vực xét xử các vụ án tranh chấp QSDĐ - loại tranh chấp phổ biến và gay gắt nhất tại khu vực. Bài viết này sẽ phân tích sâu các yếu tố đặc trưng về kinh tế, xã hội và con người của vùng ĐBSCL để làm rõ những ảnh hưởng, thách thức và yêu cầu đặt ra đối với công tác xét xử, từ đó gợi mở những định hướng hoàn thiện.

3.1.1.1. Ảnh hưởng từ các đặc trưng về kinh tế

3.1.1.2. Ảnh hưởng từ các đặc trưng văn hóa - xã hội

3.1.1.3. Ảnh hưởng từ yếu tố con người và trình độ dân trí

3.1.2. Thực trạng pháp luật về xét xử phúc thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

3.1.2.1. Thực trạng quy định về xét xử phúc thẩm trong Bộ luật Tố tụng dân sự

3.1.2.2. Thực trạng pháp luật về đất đai ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh

3.1.3. Thực trạng tổ chức bộ máy và nhân sự của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở đồng bằng sông Cửu Long

3.1.4. Thực trạng tình hình tranh chấp quyền sử dụng đất ở đồng bằng sông Cửu Long

3.2. THỰC TRẠNG ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

3.2.1. Kết quả áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở đồng bằng sông Cửu Long

3.2.2. Đánh giá chung về kết quả áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của tòa án nhân dân cấp tỉnh

3.2.2.1. Việc bảo đảm các giai đoạn của Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

3.2.2.2. Về khối lượng xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

3.2.2.3. Về chất lượng áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

3.2.3. Hạn chế khi áp dụng pháp luật trong áp dụng xét xử phúc thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh ở đồng bằng sông Cửu Long

3.3. NGUYÊN NHÂN CỦA KẾT QUẢ VÀ HẠN CHẾ

3.3.1. Nguyên nhân của những kết quả

3.3.2. Nguyên nhân của hạn chế

3.3.2.1. Nguyên nhân khách quan

3.3.2.2. Nguyên nhân chủ quan

Tiểu kết chương 3

Chương 3 của luận án đã tập trung phân tích một cách hệ thống các yếu tố ảnh hưởng và thực trạng áp dụng pháp luật (ADPL) trong hoạt động xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất (QSDĐ) của Tòa án nhân dân (TAND) cấp tỉnh tại khu vực ĐBSCL (ĐBSCL) giai đoạn 2015-2023, từ đó tạo ra cơ sở thực tiễn vững chắc cho các đề xuất ở chương sau.

Thứ nhất, chương đã nhận diện các yếu tố đặc thù của vùng tác động sâu sắc đến hoạt động xét xử. Bối cảnh kinh tế nông nghiệp với “tư duy đất đai” cố hữu, văn hóa “trọng tình” dẫn đến thói quen giao dịch bằng giấy tay, cùng với quá trình đô thị hóa làm tăng vọt giá trị đất đã khiến các tranh chấp trở nên gay gắt và phức tạp. Các yếu tố như tỷ lệ di cư cao và

sự am hiểu pháp luật còn hạn chế cũng tạo ra nhiều thách thức cho Tòa án trong việc thu thập chứng cứ và giải quyết vụ án.

Thứ hai, chương đã đánh giá thực trạng hệ thống pháp luật liên quan, chỉ ra nhiều “điểm nghẽn” và bất cập. Dù Luật Đất đai 2013 và Bộ luật Tố tụng dân sự 2015 đã tạo ra khung pháp lý tương đối hoàn thiện, thực tiễn tại ĐBSCL vẫn cho thấy sự thiếu nhất quán trong quy định về đất không giấy tờ, sự chồng chéo thẩm quyền dân sự - hành chính trong việc xem xét tính hợp pháp của giấy chứng nhận QSDĐ và tính hình thức của thủ tục hòa giải cơ sở. Về tố tụng, tình trạng lạm dụng quyền kháng cáo và việc hủy án để xét xử lại còn phổ biến.

Thứ ba, thông qua phân tích số liệu và các bản án cụ thể, chương đã phác họa bức tranh chân thực về thực trạng ADPL. TAND cấp tỉnh ở khu vực ĐBSCL đã nỗ lực giải quyết khối lượng lớn vụ việc, góp phần ổn định xã hội. Tuy nhiên, chất lượng ADPL vẫn là vấn đề đáng báo động. Tỷ lệ gần 1/3 bản án sơ thẩm bị hủy, sửa và đặc biệt là tỷ lệ 53,3% bản án phúc thẩm bị hủy, sửa theo thủ tục giám đốc thẩm cho thấy chất lượng xét xử phúc thẩm còn nhiều sai sót nghiêm trọng, chưa đáp ứng được yêu cầu cải cách tư pháp.

Thứ tư, chương đã chỉ ra các nguyên nhân khách quan và chủ quan của thực trạng trên. Nguyên nhân khách quan đến từ sự thiếu ổn định, chồng chéo của hệ thống pháp luật đất đai qua các thời kỳ và áp lực từ sự phát triển kinh tế - xã hội. Nguyên nhân chủ quan là những hạn chế từ chính hoạt động của ngành Tòa án, như năng lực của một bộ phận thẩm phán chưa đáp ứng yêu cầu, cơ chế phối hợp liên ngành thiếu chặt chẽ và cơ sở vật chất còn hạn chế.

Tóm lại, những phân tích trong Chương 3 đã khẳng định một khoảng cách đáng kể giữa quy định pháp luật và thực tiễn thi hành. Thực trạng này cho thấy sự cấp thiết của đề tài nghiên cứu và sẽ là tiền đề thực tiễn vững chắc để luận án đề xuất các giải pháp khả thi tại Chương 4.

Chương 4

QUAN ĐIỂM VÀ GIẢI PHÁP BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHỨC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

4.1. BỐI CẢNH MỚI VÀ QUAN ĐIỂM BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHỨC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

4.1.1. Bối cảnh mới ảnh hưởng đến việc áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án nhân dân cấp tỉnh khu vực đồng bằng sông Cửu Long

4.1.1.1. Cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 và sự phát triển của trí tuệ nhân tạo AI

4.1.1.2. Sắp xếp, tinh gọn bộ máy nhà nước và hoạt động của chính quyền địa phương hai cấp

4.1.1.3. Luật Đất đai năm 2024

4.1.2. Quan điểm bảo đảm áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng của Tòa án nhân dân cấp tỉnh khu vực đồng bằng sông Cửu Long

4.1.2.1. Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải quán triệt các quan điểm, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam

4.1.2.2. Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải bảo đảm đúng các quy định của Hiến pháp và pháp luật Việt Nam

4.1.2.3. Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải bảo đảm công lý, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của Nhà nước, xã hội và các bên tranh chấp

4.1.2.4. *Áp dụng pháp luật trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải bảo đảm góp phần giữ gìn ổn định, trật tự an toàn xã hội ở địa phương, phù hợp với đặc trưng tình hình kinh tế - văn hóa - xã hội khu vực đồng bằng sông Cửu Long*

4.2. GIẢI PHÁP BẢO ĐẢM ÁP DỤNG PHÁP LUẬT TRONG XÉT XỬ PHÚC THẨM CÁC VỤ ÁN TRANH CHẤP QUYỀN SỬ DỤNG ĐẤT CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN CẤP TỈNH Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

4.2.1. Hoàn thiện hệ thống pháp luật pháp luật Việt Nam liên quan đến xét xử vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

4.2.2. Nâng cao chất lượng hướng dẫn áp dụng pháp luật trong giải quyết vụ án tranh chấp về quyền sử dụng đất

4.2.2.1. *Hướng dẫn về thẩm quyền giải quyết tranh chấp đất đai tại toà án nhân dân*

4.2.2.2. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp về hợp đồng chuyển đổi, chuyển nhượng quyền sử dụng đất*

4.2.2.3. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai trong trường hợp đất đã đưa vào tập đoàn sản xuất, hợp tác xã mà sau đó tập đoàn sản xuất, hợp tác xã đã bị giải thể*

4.2.2.4. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai có liên quan đến chính sách cải tạo xã hội chủ nghĩa của Nhà nước*

4.2.2.5. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai có liên quan đến việc người Việt Nam định cư ở nước ngoài mua nhà đất nhưng nhờ người khác đứng tên hộ*

4.2.2.6. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai trong trường hợp đòi lại đất cho mượn, cho ở nhờ*

4.2.2.7. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai có liên quan đến việc tặng cho quyền sử dụng đất*

4.2.2.8. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai trong trường hợp chia thừa kế quyền sử dụng đất*

4.2.2.9. *Hướng dẫn giải quyết tranh chấp đất đai trong các trường hợp khác*

4.2.3. Nâng cao chất lượng hoạt động tổ chức thực hiện các quy định của pháp luật về giải quyết tranh chấp quyền sử dụng đất

4.2.4. Tăng cường đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực cho đội ngũ cán bộ Tòa án tham gia xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

4.2.5. Tăng cường công tác phối hợp giữa Tòa án nhân dân với các cơ quan, tổ chức liên quan đến xét xử phúc thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

4.2.5.1. *Tăng cường phối hợp giữa Tòa án nhân dân cấp tỉnh với chính quyền địa phương*

4.2.5.2. *Tăng cường mối quan hệ giữa Tòa án nhân dân với Viện Kiểm sát nhân dân và cơ quan Thi hành án dân sự*

4.2.6. Tăng cường ứng dụng công nghệ số và trí tuệ nhân tạo AI trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất

Tiểu kết chương 4

Ở Chương 4, luận án đã nghiên cứu, làm rõ các quan điểm và đề xuất các nhóm giải pháp nhằm bảo đảm ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL ở Việt Nam hiện nay, cụ thể như sau:

Từ lý luận và thực tiễn cho thấy ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL ở Việt Nam hiện nay cần quán triệt 04 quan điểm sau: i) ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải quán triệt các quan điểm, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam; ii) ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải bảo đảm đúng các quy định của Hiến pháp và pháp luật Việt Nam; iii) ADPL trong XXPT các vụ án tranh

chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải bảo đảm công lý, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của Nhà nước, xã hội và các bên tranh chấp; iv) ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh phải bảo đảm góp phần giữ gìn ổn định, trật tự an toàn xã hội ở địa phương. Đây là các quan điểm mang tính chỉ đạo xuyên suốt, có mối quan hệ chặt chẽ, tạo ra hiệu quả trong tổ chức thực hiện; yêu cầu các chủ thể phải quán triệt và tuân thủ đầy đủ khi ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất của Tòa án cấp tỉnh ở ĐBSCL.

Để phát huy những kết quả đã đạt được, khắc phục những hạn chế trong thấy ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL ở Việt Nam thời gian qua, luận án đã xây dựng và đề xuất các giải pháp nhằm bảo đảm thấy ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL ở Việt Nam hiện nay, bao gồm 06 nhóm giải pháp sau: i) Hoàn thiện hệ thống pháp luật pháp luật Việt Nam liên quan đến giải quyết vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất; ii) Nâng cao chất lượng hướng dẫn áp dụng pháp luật trong giải quyết vụ án tranh chấp về quyền sử dụng đất; iii) Nâng cao chất lượng hoạt động tổ chức thực hiện các quy định của pháp luật về giải quyết tranh chấp quyền sử dụng đất; iv) Tăng cường đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực cho đội ngũ cán bộ Tòa án tham gia xét xử phúc thẩm; v) Tăng cường công tác phối hợp giữa Tòa án nhân dân với các cơ quan, tổ chức liên quan đến xét xử phúc thẩm vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất; vi) Tăng cường ứng dụng công nghệ số trong xét xử phúc thẩm các vụ án tranh chấp quyền sử dụng đất. Đây là những giải pháp cơ bản, có tính khả thi, vừa mang tính thời sự, vừa lâu dài, đòi hỏi phải được triển khai thực hiện nghiêm túc, đồng bộ có hệ thống và đặt trong tính chỉnh thể chung của ADPL nhằm đạt được các mục tiêu, yêu cầu đề ra.

KẾT LUẬN

Trên cơ sở kế thừa, phân tích và phát triển các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước về pháp luật đất đai, pháp luật tố tụng dân sự và hoạt động ADPL trong xét xử phúc thẩm. Từ đó, luận án đi sâu nghiên cứu những vấn đề còn bỏ ngỏ, đặc biệt là các đặc thù của việc XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở khu vực ĐBSCL khi đây là vùng có nhiều yếu tố kinh tế, xã hội và pháp lý phức tạp tác động đến hoạt động tư pháp.

Về phương diện lý luận, luận án đã hệ thống hóa và làm rõ cơ sở khoa học của ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ thông qua hệ thống các khái niệm liên quan được phân tích một cách đầy đủ và gắn với thực tiễn pháp luật Việt Nam. Luận án đã khẳng định việc ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ không chỉ là việc lựa chọn và vận dụng các quy phạm pháp luật hiện hành, mà còn là quá trình đánh giá chứng cứ, phân tích tình tiết vụ án, đối chiếu với chuẩn mực pháp luật để đưa ra phán quyết đúng đắn, bảo đảm tính hợp pháp, hợp lý và phù hợp với thực tiễn đời sống xã hội. Luận án đã chỉ ra rằng, quá trình ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh cần tuân thủ bốn giai đoạn cơ bản: (1) Nghiên cứu, phân tích, đánh giá tình tiết, tài liệu, chứng cứ; (2) Tìm kiếm và lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp; (3) Ban hành văn bản áp dụng pháp luật (bản án, quyết định); (4) Tổ chức thực hiện bản án, quyết định đã ban hành.

Về phương diện thực tiễn, thông qua khảo sát tại các TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL, luận án đã phản ánh toàn diện bức tranh về tình hình tranh chấp QSDĐ và hoạt động XXPT. Kết quả nghiên cứu cho thấy số lượng các vụ án tranh chấp QSDĐ ở khu vực này đang có xu hướng gia tăng, diễn biến phức tạp, đặc biệt trong bối cảnh đô thị hóa, phát triển các khu dân cư, khu công nghiệp và sự sôi động trở lại của thị trường bất động sản. Trong bối cảnh đó, các hội đồng xét xử phúc thẩm của TAND cấp tỉnh đã nỗ lực phân tích hồ sơ, lựa chọn căn cứ pháp lý phù hợp và đưa ra bản án, quyết định bảo đảm quyền, lợi ích hợp pháp của các bên đương sự cũng như tính nghiêm minh của pháp luật. Tuy nhiên, nghiên cứu cũng cho thấy còn tồn

tại những hạn chế nhất định như một số cơ quan chuyên trách của TAND cấp tỉnh chưa thực sự khẩn trương, kịp thời trong việc thụ lý và giải quyết vụ án; còn lúng túng trong xử lý các tình huống đặc thù như rút kháng cáo, rút kháng nghị hoặc đình chỉ vụ án vì lý do khác... Luận án khẳng định rằng việc nâng cao chất lượng ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL là yêu cầu cấp thiết, gắn liền với mục tiêu xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, đồng thời góp phần bảo vệ quyền con người, quyền công dân. Hoạt động xét xử không chỉ là công cụ thực thi pháp luật, mà còn là phương thức giải quyết mâu thuẫn xã hội, củng cố niềm tin của nhân dân vào hệ thống tư pháp và sự nghiêm minh của pháp luật.

Về giải pháp, luận án đã đề xuất một số giải pháp đồng bộ nhằm khắc phục những hạn chế và phát huy ưu điểm hiện có trên các phương diện Hoàn thiện pháp luật; Nâng cao chất lượng hướng dẫn và bồi dưỡng nghiệp vụ; Cải thiện cơ chế tổ chức và hoạt động của TAND cấp tỉnh; Bảo đảm điều kiện cơ sở vật chất và ứng dụng công nghệ thông tin; Tăng cường tính công khai, minh bạch.

Từ những kết quả nghiên cứu và phân tích, luận án đi đến khẳng định: nâng cao chất lượng ADPL trong XXPT các vụ án tranh chấp QSDĐ của TAND cấp tỉnh ở ĐBSCL không chỉ là yêu cầu chuyên môn, mà còn là nhiệm vụ chính trị - pháp lý có ý nghĩa chiến lược. Đây là yếu tố quan trọng để giải quyết hiệu quả các mâu thuẫn xã hội liên quan đến đất đai, góp phần giữ vững ổn định chính trị - xã hội, thúc đẩy phát triển kinh tế bền vững và bảo đảm công bằng, bình đẳng trước pháp luật. Bằng việc làm rõ cơ sở lý luận, phân tích thực trạng và đề xuất giải pháp cụ thể, luận án đã bổ sung những luận cứ khoa học và thực tiễn quan trọng cho việc hoàn thiện pháp luật, nâng cao chất lượng hoạt động xét xử phúc thẩm nói chung và giải quyết tranh chấp QSDĐ nói riêng của TAND cấp tỉnh. Kết quả nghiên cứu của luận án có thể được sử dụng làm tài liệu tham khảo trong công tác giảng dạy, nghiên cứu, xây dựng chính sách và trong hoạt động thực tiễn của các cơ quan tư pháp ở Việt Nam.

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Nguyễn Xuân Trà (2024), “Kinh nghiệm định giá đất của một số nước trên thế giới và khả năng áp dụng vào Việt Nam”, *Tạp chí Nhân lực Khoa học xã hội*, ISSN: 0866 - 756X số 09(136)-2024, tr.13-21.
2. Nguyễn Xuân Trà (2024), “Kinh nghiệm về quản lý và sử dụng đất đai của một số quốc gia trên thế giới và bài học cho Việt Nam, *Tạp chí Nhân lực Khoa học xã hội*, ISSN: 0866 - 756X số 11(138)-2024, tr.63-73.
3. Nguyễn Xuân Trà (2025), Phòng ngừa và giải quyết xung đột đất đai: Kinh nghiệm của một số quốc gia châu Á, *Tạp chí Quản lý nhà nước*, ISSN 2354 - 0761 số 355 (8/2025), tr.118-122